

Regeringens proposition

1982/83: 137

om radiotidningar m. m.

beslutad den 17 mars 1983.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag av regeringsprotokoll ovannämnda dag.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BENGT GÖRANSSON

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt förslaget skall lagen om radiotaltidningar ändras så att innehållet i dagstidningar kan spridas till synskadade genom rundradiosändning oberoende av om tidningarna läses upp eller om någon annan metod används vid sändningen av innehållet. Med förslaget följer vissa ändringar i rättegångsbalken, sekretesslagen och lagen om ansvarighet för taltidningar. Den föreslagna lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 juli 1983.

1 Förslag till**Lag om ändring i radiolagen (1966: 755)**

Härigenom föreskrivs att 5 § radiolagen (1966: 755)¹ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*5 §²

De företag som regeringen bestämmer (programföretag) ha rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet.

Varje programföretag avgör ensamt vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning som företaget anordnar. Härvid skall programföretaget iakttaga bestämmelserna i 6 § och 7 § andra stycket.

Radioprogram i rundradiosändning som har upptagits trådlöst på centralantennanläggning får utan särskilt tillstånd sändas vidare till mottagare inom fastighet som är ansluten till anläggningen.

Om rätt att sända program i vissa lokala rundradiosändningar finns särskilda föreskrifter i närradiolagen (1982: 459).

Om rätt att sända *radiotaltidningar* finns föreskrifter i *lagen (1981: 508) om radiotaltidningar*.

Om rätt att sända *radiotidningar* finns föreskrifter i *lagen (1981: 508) om radiotidningar*.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

2 Förslag till**Lag om ändring i lagen (1981: 508) om radiotaltidningar**

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1981: 508) om radiotaltidningar *dels* att i 2, 3, 6 och 7 §§ ordet "radiotaltidning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "radiotidning" i motsvarande form, *dels* att lagens rubrik samt 1 och 4 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***Lag om radiotaltidningar****Lag om radiotidningar**

1 §

I denna lag förstås med *radiotaltidning* en för synskadade avsedd, i rundradiosändning *uppläst* version av en sådan allmän nyhetstidning som trycks och som har dagspresskaraktär (förlagan).

I denna lag förstås med *radiotidning* en för synskadade avsedd, i rundradiosändning *sänd* version av en sådan allmän nyhetstidning som trycks och som har dagspresskaraktär (förlagan).

I denna lag förstås med rundradiosändning detsamma som i radiolagen (1966: 755).

¹ Lagen omtryckt 1972: 240.

² Senaste lydelse 1982: 458.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §¹

Radiotidningen skall helt eller delvis återge texten i förlagan. Högst hälften av sändningstiden vid ett sändningstillfälle får användas för annonsmaterial ur förlagan. Sändning av annonsmaterial får dock endast ske om ljudet är förvrängt eller innehållet kodat.

Radiotidningen skall helt eller delvis återge texten i förlagan. Sändning av annonsmaterial får endast ske om ljudet är förvrängt eller innehållet kodat. Om en radiotidning inte återger all redaktionell text i förlagan, får högst hälften av sändningstiden vid ett sändningstillfälle användas för annonsmaterial.

Utöver material som förekommer i förlagan får radiotidningen endast innehålla uppgifter om hur materialet i sändningen disponerats.

Utöver material som förekommer i förlagan får radiotidningen endast innehålla uppgifter om hur materialet i sändningen disponerats.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för taltidningar

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1982: 521) om ansvarighet för taltidningar

dels att i 2–7, 9–11 och 14 §§ orden "taltidning", "radiotaltidning" och "kassettaltidning" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "radio- eller kassettidning", "radiotidning" respektive "kassettidning" i motsvarande form,

dels att lagens rubrik samt 1, 8, 12 och 13 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Lag om ansvarighet för taltidningar

Lag om ansvarighet för radio- och kassettidningar

1 §

Denna lag gäller yttrandefriheten i sådana radiotaltidningar, som avses i lagen (1981: 508) om radiotaltidningar, och sådana kassettaltidningar som anges i andra stycket.

Denna lag gäller yttrandefriheten i sådana radiotidningar, som avses i lagen (1981: 508) om radiotidningar, och sådana kassettidningar som anges i andra stycket.

Med kassettaltidning förstås i denna lag en för synskadade avsedd, uppläst version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (förlagan), under förutsättning att

Med kassettidning förstås i denna lag en för synskadade avsedd version av en periodisk skrift som ges ut här i landet (förlagan), under förutsättning att ägaren av den pe-

¹ Senaste lydelse 1982: 520.

Nuvarande lydelse

ägaren av den periodiska skriften sprider eller låter sprida denna version i form av *ljudinspelning* på kassetband. Lagen tillämpas på en *kassettaltidning* endast i den utsträckning denna innehåller material ur förlagan samt uppgifter om hur detta material har disponerats vid *uppläsningen*. Bestämmelserna i 4 § och 13 § första stycket tillämpas dock även på annat material i *kassettaltidningen*.

I frågor som inte behandlas i denna lag gäller vad som föreskrivs i andra författningar.

8 §

Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i en *taltidning* skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 5 eller 7 § för en *taltidning* skall anses ha haft kännedom om innehållet i *taltidningen* och ha medgett att denna sändes i radio eller spreds i form av kassetband.

Myndigheter och andra allmänna organ får inte efterforska den som är författare eller annan upphovsman till innehållet i en *taltidning* eller den som har framställt en *taltidning* i vidare mån än som krävs för ett åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. Får efterforskning förekomma, skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 11 §.

13 §

Ägaren till en periodisk skrift som utgör förlaga till en *radiotaltidning* skall se till att varje sänd-

Föreslagen lydelse

periodiska skriften sprider eller låter sprida denna version i form av *kassetband eller annan sådan upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på något annat sätt uppfattas endast med ett tekniskt hjälpmedel*. Lagen tillämpas på en *kassettidning* endast i den utsträckning denna innehåller material ur förlagan samt uppgifter om hur detta material har disponerats. Bestämmelserna i 4 § och 13 § första stycket tillämpas dock även på annat material i *kassettidningen*.

Frågor som rör missbruk av yttrandefriheten i en *radio- eller kassettidning* skall bedömas efter samma grunder som enligt 1 kap. 4 § tryckfrihetsförordningen gäller för bedömningen av missbruk av tryckfriheten.

Den som är ansvarig enligt 5 eller 7 § för en *radio- eller kassettidning* skall anses ha haft kännedom om innehållet i *denna tidning* och ha medgett att denna sändes i radio eller spreds i form av kassetband *eller annan upptagning*.

12 §

Myndigheter och andra allmänna organ får inte efterforska den som är författare eller annan upphovsman till innehållet i en *radio- eller kassettidning* eller den som har framställt en *sådan tidning* i vidare mån än som krävs för ett åtal eller annat ingripande som inte strider mot denna lag. Får efterforskning förekomma, skall därvid beaktas den tystnadsplikt som är föreskriven i 11 §.

Ägaren till en periodisk skrift som utgör förlaga till en *radiotidning* skall se till att varje sändning

Nuvarande lydelse

ning av *radiotidningen* spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Ägaren till en periodisk skrift som utgör förlaga till en *kassetttidning* skall bevara ett exemplar av varje nummer av *kassetttidningen* minst sex månader från den dag då numret lämnades ut för spridning.

Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan *inspelning* och få en utskrift av vad som har yttrats i *taltidningen* har

1. justitiekanslern,
2. en enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i *taltidningen* eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i *taltidningen*, om det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i denna på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983. Äldre bestämmelser gäller dock fortfarande i fråga om radiotidningar som har sänts och kassettidningar som har lämnats ut för spridning före nämnda tidpunkt.

4 Förslag till

Lag om ändring i rättegångsbalken

Häri genom föreskrivs att i 36 kap. 5 och 8 §§ samt 49 kap. 4 § rättegångsbalken¹ ordet "taltidningar" skall bytas ut mot "radio- och kassettidningar".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

Föreslagen lydelse

av *radiotidningen* spelas in och att inspelningen bevaras minst sex månader från sändningen. Ägaren till en periodisk skrift som utgör förlaga till en *kassettidning* skall bevara ett exemplar av varje nummer av *kassettidningen* minst sex månader från den dag då numret lämnades ut för spridning. Ägaren skall också se till att en sådan *upptagning* av en *radio- eller kassettidning* kan avläsas, avlyssnas eller uppfattas på något annat sätt.

Rätt att kostnadsfritt ta del av en sådan *upptagning* och få en utskrift av vad som har yttrats i *radio- eller kassettidningen* har

1. justitiekanslern,
2. en enskild som anser att ett yttrandefrihetsbrott mot honom har begåtts i *radio- eller kassettidningen* eller att han har lidit skada på grund av ett yttrandefrihetsbrott i *denna tidning*, om det inte är uppenbart att han inte berörs av innehållet i denna på ett sådant sätt att han kan vara målsägande.

¹ Senaste lydelse av
36 kap. 5 § 1982: 522.
36 kap. 8 § 1982: 522.
49 kap. 4 § 1982: 522.

**5 Förslag till
Lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100)**

Härigenom föreskrivs att i 16 kap. 1 § sekretesslagen (1980: 100)¹ ordet "taltidningar" skall bytas ut mot "radio- och kassettidningar".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1983.

¹ Lagen omtryckt 1982: 1106.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-02-23

Närvarande: statsrådet I. Carlsson, ordförande, och statsråden Sigurdson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Bodström, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg

Föredragande: Chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Hjelm-Wallén

Lagrådsremiss om radiotidningar

---

1 Inledning

Tidningen Göteborgs-Posten (GP) har i maj 1982 hemställt att regeringen vidtar åtgärder för att möjliggöra rundradiosändning av punktskriftstidning för synskadade.

I mina överväganden av hithörande frågor har jag samrått med taltidningskommittén (U 1982:05).

2 Nuvarande förhållanden

2.1 Dagstidningar för synskadade

Sedan mitten av 1970-talet har synskadades organisationer, främst genom Synskadades riksförbund (SRF), aktivt verkat för att dagstidningarnas nyhets- och opinionsförmedling skall göras tillgänglig för synskadade.

I regeringens proposition (1976/77:87) om insatser för handikappades kulturella verksamhet framhöll föredraganden att det är angeläget att samhället gör det lättare för synskadade att ta del av det allmänna informationsutbudet. I enlighet med denna strävan har en försöksverksamhet med taltidningsutgivning hos tre dagstidningsföretag fått statliga bidrag ur allmänna arvsfonden. Försöksverksamheten har utvärderats på regeringens uppdrag och förslag avseende en vidareutveckling av verksamheten lades fram i betänkandet (Ds U 1982:2) Dagstidningar för synskadade. Med utgångspunkt i dessa förslag beslöt riksdagen våren 1982 dels att 10 milj. kr. skulle anslås för stöd till taltidningar, dels att en kommitté skulle tillsättas för att pröva ansökningar och fördela bidrag från anslaget samt

bedriva ett ytterligare utrednings- och utvecklingsarbete rörande stöd till taltidningar (prop. 1981/82: 129, KU 1981/82: 31, rskr 1981/82: 409). Denna kommitté, taltidningskommittén (U 1982: 05), har därefter tillkallats med stöd av regeringens bemyndigande den 17 juni 1982.

2.2 Rätten att sända radiotaltidningar

De grundläggande reglerna om rundradio återfinns i radiolagen (1966: 755). Radiolagen innehåller bl. a. regler om vem som har rätt att sända radioprogram i rundradiosändning och regler om hur denna rätt skall utövas. Lagen inleds med definitioner av vissa begrepp såsom radioprogram och rundradiosändning. Med radiolagens definitioner blir radiodistribution av en för synskadade avsedd version av en dagstidning en rundradiosändning av ett radioprogram (se närmare härom i prop. 1980/81: 166 s. 5 f).

Enligt 5 § radiolagen har de företag som regeringen bestämmer (programföretag) rätt att sända radioprogram i rundradiosändning från sändare här i landet. I 6 § föreskrivs att rätten att sända radioprogram skall utövas opartiskt och sakligt och med beaktande av att en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet skall råda i rundradion. Vidare föreskrivs att programföretag i programverksamheten skall hävda det demokratiska statskicketets grundidéer och principen om alla människors lika värde och den enskilda människans frihet och värdighet. Härtill anges vissa föreskrifter som får intas i avtal mellan regeringen och programföretagen och utgöra villkor för sändningsrätten. Sådan föreskrift är bl. a. skyldighet att sända beriktigande och genmäle samt förbud mot kommersiell reklam. I 7 § återfinns bl. a. en bestämmelse om programgranskning av radionämnden.

Sändningar av dagstidningar kan emellertid inte ske med stöd av radiolagen annat än i begränsad omfattning. De krav på opartiskhet och saklighet som radiolagen uppställer kan inte upprätthållas vid sändning av en tidnings innehåll, eftersom motsvarande krav inte gäller vid framställning av tidningen. För att göra det möjligt att sända dagstidningar i radio antog riksdagen år 1981 lagen (1981: 508) om radiotaltidningar. Lagen föreskriver undantag från radiolagens krav på opartiskhet och saklighet och innehåller även andra avvikelser från radiolagen.

I lagen om radiotaltidningar förstås med radiotaltidning "en för synskadade avsedd, i rundradiosändning uppläst version av en sådan allmän nyhetstidning som trycks och som har dagspresskaraktär (förlagan)". Radiotaltidningar får inte sändas utan medgivande av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Tillstånd att sända en radiotaltidning ges till ägaren av förlagan. Tillstånd får meddelas endast om förlagan utkommer minst en gång i veckan och om förlagan – såvida inte särskilda skäl föranleder annat – under det senaste året haft en upplaga som genomsnittligt överstiger tvåtusen exemplar per utgivningstillfälle. Radiotaltid-

ningen skall helt eller delvis återge texten i förlagan. Högst hälften av sändningstiden vid ett sändningstillfälle får användas för annonsmaterial ur förlagan. Sändning av annonsmaterial får dock endast ske om ljudet är förvrängt eller innehållet kodat. Utöver material som förekommer i förlagan får radiotaltidningen endast innehålla uppgifter om hur materialet i sändningen disponeras. Tillståndet att sända en radiotaltidning får endast förenas med villkor avseende sändningstid samt placeringen, frekvensen och effekten hos sändaren. För radiotaltidningar gäller inte 6 och 7 §§ radiolagen. Sändningstillståndet kan återkallas om den som fått det bryter mot lagen om radiotaltidningar eller mot villkor för tillståndet. Slutligen finns bestämmelser om att den som bryter mot villkor för tillståndet skall dömas till böter.

2.3 Ansvarighetsfrågor

Sedan länge regleras de frågor som gäller ansvaret för tryckta skrifter i tryckfrihetsförordningen (TF, omtryckt 1982: 941). TF innehåller särskilda bestämmelser om ansvaret för periodiska skrifter, dvs. bl. a. sådana dagstidningar vilkas innehåll får återges i form av radiotaltidningar (se närmare härom i t. ex. prop. 1981/82: 164 s. 11 f).

För att det skydd som TF sålunda ger den tryckta förlagan inte skall urholkas därför att denna återges i form av en radiotaltidning antog riksdagen år 1981 lagen (1981: 509) om ansvarighet för radiotaltidningar. Denna lag innebar – något förenklat uttryckt – att de regler som gällde för den tryckta förlagan skulle tillämpas också i fråga om en radiotaltidning.

Genom lagen (1982: 521) om ansvarighet för taltidningar, som fr. o. m. den 1 juli 1982 ersatte 1981 års lag, utvidgades detta skydd till att omfatta också kassetaltidningar. Dessa skiljer sig från radiotaltidningar genom att de sprids i form av färdiginspelade kassetband och alltså inte sänds i radio. I fråga om det närmare innehållet i 1982 års lag hänvisar jag till prop. 1981/82: 164.

3 Bakgrund

Inläsning av tidningsmaterial på bandkassetter är den metod som har använts mest för att förmedla dagstidningar till synskadade. Det finns också andra metoder. Vissa synskadade läser t. ex. punktskrift. Med data-teknik kan tidningsmaterial överföras till punktskrift. Denna möjlighet har bl. a. utvecklats och prövats i ett försök i Göteborg.

I samarbete med Chalmers tekniska högskola m. fl. utarbetade GP år 1979 en särskild teknik för att förmedla tidningens innehåll till ett begränsat antal synskadade. Metoden bygger på företagets nya sättningsteknik, som innebär att all textmassa lagras för fotosättning i tidningens sätteridator.

I försöket rensades den lagrade texten från all sättningsteknisk information. En mikrodator kopplad till sätteridatorn styrde läsningen av tidningstext från ett magnetband och styrde också en automatisk uppringare. Via telenätet överfördes informationen till mottagarens telefon. Den överförda informationen lagrades hos mottagaren på en datakassettbandspelare. En mikrodator styrde avläsningen. Texten presenterades för den synskadade på en punktskriftsterminal. Terminalen hade en enkelradsdisplay för punktskrift utrustad med olika enkla sökfunktioner.

Försöket visade att datoriserad sättningsteknik med viss utbyggnad kan utnyttjas för direktöverföring av tidningstext till punktskrift. Metoden innebär att hela tidningen med undantag av bilder och grafiskt material kan överföras till synskadade utan särskilda urval och nedkortningar.

GP planerar nu i samarbete med Chalmers tekniska högskola och SRF ett projekt för att vidareutveckla metoder för överföring av textmassa från tidningarnas sätteridatorer till enskilda synskadade. Rensning av sättningsinformation skall nu göras i en mikrodator ansluten till tidningens dator och inte i själva sätteridatorn som tidigare. På så sätt kan systemet bli mindre beroende av olika tidningars utrustning. Överföring av textmassan hem till synskadade planeras ske i digitalt kodad form på frekvensmodulerad ultrakortvåg över P 1-nätet, när ordinarie sändningar slutat för dagen. Detta gör det tekniskt möjligt att snabbt överföra hela tidningen till ett stort antal läsare. Avläsningen hos mottagaren sker på en punktskriftsterminal kopplad till ett elektroniskt skivminne.

För radiotidningar gäller att det mest omfattande och tidsödande momentet är sammanställningen av materialet, dvs. redigering och inläsning. I GP:s försöksprojekt är avläsningen det mest arbetskrävande momentet. På senare år har snabbare metoder utvecklats i både utsändnings- och mottagarledet. Med datateknik kan man nu på olika sätt överföra text till s. k. syntetiskt tal. Genom att göra en elektronisk modell av talorganet med inprogrammering av samtliga ljud och ljudkombinationer i ett språk kan man via ett nätverk av olika program omvandla text till tal.

Systemet kan innebära ett stort steg framåt beträffande möjligheterna att tillgodose handikappades informations- och kommunikationsbehov. Det är numera möjligt att omvandla all textinformation i dataform till syntetiskt tal. Apparater av skiftande kvalitet har utvecklats. Nyligen har en avdelning inom statsföretagsgruppen presenterat en prototyp till en s. k. talande dator som fungerar bra och är lätt att uppfatta.

De närmast ansvariga för forskningen på området har i sammanhanget visat intresse för den datoriserade punktskriftsteknik som bl. a. har utvecklats i Göteborgsprojekten. Denna metod anses kunna få stor genomslagskraft om den kombineras med enheter för mottagning av syntetiskt tal. Ett sådant system kan sannolikt vara praktiskt genomförbart inom en nära framtid.

I det projekterade punktskriftsförsöket och i talsyntestekniken är själva

överföringsledet detsamma. I båda fallen är det fråga om s.k. digital överföring, dvs. informationen grupperas i ettor och nollor i olika datoriserade system och överförs i digitalt kodad form till mottagaren. Om överföringen kan ske via rundradiosändning skapas tekniska möjligheter att på ett enkelt sätt sända en tidning till flera synskadade samtidigt.

4 Föredragandens överväganden

Dagstidningarnas betydelse i samhällslivet grundar sig på medborgarnas behov av information, orientering och opinionsbildning. Synskadade är f.n. i det närmaste utestängda från dagstidningar. Det är angeläget att synskadades tillgång till den breda information och de mångsidiga opinionsyttringar som erbjuds av dagstidningar förbättras.

Samtidigt som vissa steg i sådan riktning har tagits har den tekniska utvecklingen gått snabbt. Möjligheterna att överföra tryckt information till sådana medieformer som kan utnyttjas av synskadade är i dag avsevärt bättre än bara för några år sedan. Intill nyligen har det naturliga tillvägagångssättet varit att läsa in information på band och distribuera dessa till synskadade. Genom att rundradion år 1981 öppnades för upplästa versioner av dagstidningar skapades bättre möjligheter för en effektiv och relativt billig distribution och spridning av innehållet i dagstidningar till synskadade.

För egen del anser jag att det är viktigt att statsmakterna bidrar till att skapa möjligheter för att förbättra synskadades tillgång till information. De beslut av regering och riksdag som har lett till att upplästa versioner av dagstidningar under vissa förutsättningar får distribueras över FM-nätet återspeglar denna strävan. Från samma utgångspunkt är det enligt min mening naturligt att radiosändning får användas även för andra metoder att överföra dagstidningar till synskadade.

Jag förutsätter att taltidningskommittén inom ramen för sitt utredningsuppdrag följer utvecklingen på området. Jag utgår från att de upphovsrättsliga frågor som kan uppkomma i sammanhanget löses mellan berörda parter. De berörs därför inte vidare i det följande.

Lagen om radiotidningar avser som jag tidigare har nämnt endast upplästa versioner av dagstidningar. För rundradiosändning av en tidning i digitalt kodad form krävs emellertid samma avvikelser från radiolagens regler som för rundradiosändning av en uppläst version av tidningen. Lagen om radiotidningar bör därför ändras så att reglerna gäller för sändningar av dagstidningar oberoende av om de läses upp eller om någon annan metod används vid sändningen av innehållet. Benämningen radiotidning bör ersättas med ordet radiotidning.

Det finns dock en grundläggande skillnad mellan en radiotidning och en dagstidning som överförs på annat sätt, t. ex. med den datateknik som

jag tidigare har redogjort för. En radiotaltidning är en redigerad och nedkortad version av en förlaga. I de datatekniska projekten beräknas hela tidningen med undantag av visst grafiskt material, bilder, serier o. d. kunna överföras till synskadade. Detta innebär att t. ex. frågan om andelen annonser i en sändning kan behöva prövas utifrån delvis andra förutsättningar.

Enligt gällande lag får en radiotaltidning innehålla annonser motsvarande högst hälften av sändningstiden vid ett sändningstillfälle. Denna möjlighet att sända reklam i eteren har införts med hänsyn till uttryckliga önskemål från synskadade om tillgång till dagstidningars annonsmaterial. För att förhindra att andra än synskadade skall ta del av informationen föreskriver lagen att ljudet skall vara förvrängt eller innehållet kodat, vilket kräver särskild mottagarapparat.

Synskadades krav på tillgång till dagstidningarnas annonser påverkas inte av hur eller i vilken form materialet överförs. Därför bör samma grundläggande princip om att annonser får sändas gälla oavsett vilken teknik som används vid sändningen av innehållet i tidningen.

När det gäller frågan om andelen annonser av den totala materialmängden vill jag anföra följande. Huvudtanken bakom statsmakternas åtgärder på taltidningsområdet är att synskadade skall få tillgång till dagstidningarnas nyhetsförmedling och opinionsbildning för att bli bättre delaktiga i samhällslivet. Radiotaltidningar omfattar av praktiska skäl en mycket begränsad del av den tryckta förlagans information, vanligen ca 5-10%. Den gräns som statsmakterna har satt för mängden annonser i en radiotaltidning kan bl. a. ses som ett uttryck för ambitionen att en försvarlig del av den relativt sett begränsade information som ryms i en radiotaltidning skall återge förlagans nyhets- och opinionsförmedling.

Med andra former av överföring av dagstidningar förhåller det sig annorlunda. Datatekniken medger t. ex. överföring av all text i en tidning. Den största fördelen är just att ingen redaktionell bearbetning av materialet behövs, vilket f. ö. skulle fördyra och komplicera tekniken. Synskadade kan alltså få tillgång till i det närmaste samma tidning som seende. Detta innebär ett stort steg mot ökad jämställdhet mellan synskadade och seende. Vidare innebär det att särskilda åtgärder för att slå vakt om tidningens nyhets- och opinionsförmedling inte behövs. Av dessa skäl bör enligt min mening någon bestämd gräns för annonsinnehållet i sådana sändningar inte förekomma.

Det bör i sammanhanget påpekas att för datatekniska former av överföring gäller att hela metoden bygger på digitalisering av informationen. Tekniken som sådan innebär en högre krypteringsgrad än vad som har föreskrivits för annonser i lagen om radiotaltidningar. Tekniken kräver en mottagarapparat som är högt specialiserad. Dessa faktorer borgar enligt min mening för en strikt begränsning av mottagningen till den avsedda gruppen, dvs. synskadade med specialapparat. Möjligheterna för utom-

stående att ta del av sändningarna torde vara i det närmaste obefintliga.

Rätten att överföra annonsmaterial i en dagstidning utan någon volymminskning bör emellertid inskränkas till sådana former för överföring som omfattar förlagans hela redaktionella textinnehåll. Regeln om högst 50% annonser bör kvarstå i fråga om överförda tidningar som omfattar endast en begränsad del av förlagans redaktionella text. Även om en uppläst radiotidning normalt endast återger ca 5 - 10% av förlagan bör enligt min mening begränsningsvillkoret för annonsdelen gälla för alla versioner som är särskilt redigerade, dvs. även sådana som kan innehålla mer än 10% av förlagans totala material. På så sätt säkerställs att en omfattande annonsåtergivning endast kan ske i fråga om överförda tidningar som återger förlagans hela redaktionella textinnehåll.

Jag föreslår därför att regeln om 50% annonser skall gälla för versioner av dagstidningar som inte innehåller all redaktionell text i förlagan. Till den redaktionella texten räknas då inte bilder, eller till bilder hörande särskilda rubriker och bildtexer, och inte heller grafiskt material eller material som kan karaktäriseras såsom grafisk utsmyckning (ramar, pilar, etc.). I förekommande fall skall detta villkor prövas genom en jämförelse av textinnehållet i den överförda versionen och den tryckta förlagan. Med denna bestämmelse blir en nära nog fullständig överföring av en tidnings redaktionella textinnehåll en förutsättning för rätten att få sända tidningens annonsmaterial utan andra begränsningar än dem som bestäms av överföringsmetodens tekniska möjligheter.

För särskilt redigerade versioner bör alltså gälla att andelen 50% annonser skall mätas såsom hälften av den totala sändningstiden vid varje sändningstillfälle. Jag vill framhålla att denna bestämmelse förutsätter att samma överföringshastighet används genom hela sändningen. Det finns tekniska möjligheter att variera överföringshastigheten i en sändning. Genom att sända olika typer av material olika snabbt kan man rent tekniskt variera informationsutbudet inom ramen för en och samma sändning. Gällande bestämmelser lämnar inget utrymme för ett sådant utnyttjande av sändningstiden vid ett sändningstillfälle.

Efter samråd med chefen för justitiedepartementet får jag vidare anföra följande beträffande de frågor som rör ansvarigheten för de versioner av dagstidningar som är avsedda för synskadade.

De ändringar som jag har förordat beträffande lagen om radiotaltidningar bör medföra vissa följdändringar i lagen om ansvarighet för taltidningar. I första hand bör uttrycket radiotaltidning ersättas med ordet radiotidning. I konsekvens härmed bör begreppet kassetaltidning bytas ut mot kassettidning. Någon lämplig gemensam beteckning på dessa två tidningstyper finns knappast. Begreppet taltidning, som nu avser både radiotaltidningar och kassetaltidningar, bör därför utgå och lagen ges rubriken lag om ansvarighet för radio- och kassettidningar. Motsvarande ändring bör göras på de ställen i lagen där ordet taltidning förekommer.

I sammanhanget vill jag föreslå två mindre ändringar av saklig natur. Det kan tänkas bli aktuellt att innehållet i dagstidningar sprids i form av kassetband eller andra liknande tekniska upptagningar som innehåller annat än ljudinspelningar, t. ex. upptagningar på datormedium som hos mottagaren av kassetten e. d. kan omvandlas till hörbar form eller på annat sätt så att innehållet kan uppfattas av en synskadad. Därför bör det i bestämmningen av det nya begreppet kassettidning inte bara ingå att det skall vara fråga om en uppläsning som sprids i form av en ljudinspelning på kassetband. Även andra sådana upptagningar som kan uppfattas endast med något tekniskt hjälpmedel bör alltså utgöra en kassettidning, om övriga villkor i lagen är uppfyllda.

Ägaren av den periodiska skrift som är förlaga till en radio- eller kassettidning är f. n. skyldig att bevara en inspelning av radiotaltidningen eller ett exemplar av kassettidningen. Syftet med denna skyldighet är att man i efterhand skall kunna ta del av tidningens innehåll. Om som nu förordas datorteknik skall kunna användas vid spridningen av innehållet i en radio- eller kassettidning, bör den periodiska skriftens ägare vara skyldig att också se till att radio- eller kassettidningen kan läsas, avlyssnas eller uppfattas på något annat sätt. Ägaren skall således ha tillgång till t. ex. program för att få en utskrift av datorlagrad information samt den tekniska utrustning som krävs för utskriften.

Eftersom lagen om ansvarighet för taltidningar föreslås få ändrad rubrik, bör följdändringar göras i de paragrafer i rättegångsbalken och sekretesslagen (1980: 100, omtryckt 1982: 1106) där det finns hänvisningar till lagen.

5 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anfört har inom utbildningsdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
2. lag om ändring i lagen (1981: 508) om radiotaltidningar,
3. lag om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för taltidningar,
4. lag om ändring i rättegångsbalken och
5. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100).

Lagförslagen 3–5 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet. Förslagen bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga*¹.

6 Hemställan

Jag hemställer att lagrådets yttrande inhämtas över lagförslagen.

¹ Bilagan har uteslutits här då den är likalydande med de förslag som är fogade till propositionen.

7 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

LÅGRÅDET

Utdrag
PROTOKOLL
vid sammanträde
1983-03-08

Närvarande: f. d. justitierådet Petrén, justitierådet Rydin, regeringsrådet Brink.

Enligt protokoll vid regeringssammanträde den 23 februari 1983 har regeringen på hemställan av statsrådet Hjelm-Wallén beslutat inhämta lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
2. lag om ändring i lagen (1981: 508) om radiotaltidningar,
3. lag om ändring i lagen (1982: 521) om ansvarighet för taltidningar,
4. lag om ändring i rättegångsbalken,
5. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100).

Förslagen har inför lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Britt-Marie Blanck.

Förslagen föranleder följande yttrande av *lagrådet*:

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1983-03-17

Närvarande: statsministern Palme, ordförande, och statsråden I. Carlsson, Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Rainer, Boström, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström

Föredragande: statsrådet Göransson

Proposition om radiotidningar m. m.

Föredraganden anmäler lagrådets yttrande¹ över förslagen till

1. lag om ändring i radiolagen (1966: 755),
2. lag om ändring i lagen (1981: 508) om radiotaltidningar,
3. lag om ändring i lagen (1981: 521) om ansvarighet för taltidningar,
4. lag om ändring i rättegångsbalken och
5. lag om ändring i sekretesslagen (1980: 100).

Föredraganden redogör för lagrådets yttrande och anför.

Lagrådet har ingen erinran mot de i remissen föreslagna ändringarna.

För egen del får jag anförda följande. De nu föreliggande förslagen innebär endast att reglerna för distribution i eter av dagstidningar för synskadade utvidgas till att gälla även för andra överföringsmetoder än direkt uppläsning ur förlagan. Försök med distribution av radiotidningar i annan än uppläst form kan härigenom komma till stånd. Detta kan bl. a. ge ett bredare underlag för taltidningskommitténs (U 1982: 05) överväganden och bedömningar av frågor angående dagstidningsförsörjningen för synskadade. Lagförslagen är ytterligare ett steg i statens strävan att förbättra synskadades tillgång till innehållet i dagstidningar.

I lagförslagen ersätts benämningen radiotaltidning med radiotidning och benämningen kassetaltidning med kassettidning för att benämningarna skall få den förordade vidare innebörden. I konsekvens med dessa ändringar bör de av riksdagen godkända riktlinjerna för det statliga stödet till taltidningar (prop. 1981/82: 129, KU 1981/82: 31, rskr 1981/82: 409) ändras i motsvarande utsträckning. Om detta förslag godtas avser jag att föreslå regeringen att taltidningskommitténs uppdrag att fördela bidrag till dagstidningar för synskadade utvidgas till att omfatta alla former av radio- och kassettidningar i enlighet med de nu föreslagna definitionerna.

¹ Beslut om lagrådsremiss fattat vid regeringssammanträde den 23 februari 1983.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att
dels anta de av lagrådet granskade förslagen,
dels godkänna de av mig förordade ändringarna i riktlinjerna för
statligt stöd till taltidningar.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar
att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredragan-
den har lagt fram.

Innehåll

Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Lagförslag	2
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 23 februari 1983	7
1 Inledning	7
2 Nuvarande förhållanden	7
3 Bakgrund	9
4 Föredragandens överväganden	11
5 Upprättade lagförslag	14
6 Hemställan	14
7 Beslut	15
Utdrag av lagrådets protokoll den 8 mars 1983	16
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde den 17 mars 1983 ...	17

